

LUDOVÉ ČASOPISY EVANJELICKEJ CIRKVI A. V. NA SLOVENSKU (1918–1938)

EVA BACHLETOVÁ

KLúčové slová: kresťanstvo – cirkevný zbor – seniorát – dištrikt – Cirkev evanjelická augsburského vyznania na Slovensku – konfesia – misijný – bibličtina

Súčasný stav problematiky

Hoci zrod evanjelickej tlače na Slovensku siaha priamo do roku 1860 a nepriamo až do roku 1793, tlač Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku nebola doposiaľ komplexne hodnotená.

Postavenie evanjelických časopisov ako špecializovaných náboženských periodík sa v dejinách slovenskej žurnalistiky menilo. Vývoj tlače evanjelickej cirkvi a. v. na území Slovenska súvisí s niekoľkými historickými medzníkmi: vydaním Tolerančného patentu v roku 1781, prijatím Protestantského patentu v roku 1859, založením spolku *Tranoscium* v roku 1898, vytvorením Československa v roku 1918, vznikom Slovenskej republiky v roku 1939 a priebehom druhej svetovej vojny, obnovením Československa v roku 1945 a jeho totalitným vývojom, pádom komunistického režimu v roku 1989 a návratom slobody náboženského vyznania, vznikom Slovenskej republiky v roku 1993. Známe čiastkové štúdiá a odborné práce analyzovali evanjelickú tlač buď z novinovedných, alebo teologických pozícií. Nepriniesli však vyčerpávajúcu analýzu pôsobenia evanjelickej tlače a jej postavenia v dejinách slovenskej žurnalistiky. Navyše výskum náboženskej tlače v rokoch 1948–1989 nebol z ideologických dôvodov podporovaný. Preto sme si ako predmet výskumu zvolili periodiká kresťanskej, z konfesionálneho hľadiska Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku s cieľom prispieť k výskumu danej problematiky.

Konkrétne sme sa sústredili na obdobie, keď evanjelická tlač zaznamenala najvýraznejší kvalitatívny a kvantitatívny rozmach a jej pôsobenie na adresátov bolo mimoriadne účinné. Podľa nás ide o obdobie rokov 1918–1938, v ktorom sa Cirkev evanjelická a. v. na Slovensku (dobový názov evanjelickej cirkvi) v rámci demokratického štátu – Československa slobodne a intenzívne rozvíjala. Toto obdobie, ohraničené vážnymi politickými a štátnymi zmenami, tvorí významný úsek dejín slobodnej slovenskej žurnalistiky.

Autonómne zriadenie Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku spojené so schválenou Ústavou Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku prinieslo novú vlnu cirkevného, národného i politického oživenia slovenského evanjelictva. Slovenskí evanjelici výrazne na stránkach svojej cirkevnej tlače podporovali československú štátnosť, ideu demokracie, práva, národnej slobody a obeť v prospech budovania demokratického štátu. Princíp demokracie je napokon hlboko zakorenený vo vierouke evanjelickej a. v. cirkvi, potvrdzovaný stáročnou praxou. Evanjelická cirkev myšlienku spoluzitia s českým národom vítala aj na základe pozitívnej skúsenosti a spätosti s bibličtinou a Kralickou Bibliou.

Medzivojnové roky 1918–1938 sú v dejinách evanjelickej tlače dobou najväčšieho rozmachu, keď sa položili základy modernej evanjelickej žurnalistiky. Zároveň sa

cirkevné časopisy stali odrazovými mostíkmi pre iné periodiká (záujmové, kultúrne, vedecké), ktoré nepatria do oblasti náboženskej tlače.

V týchto rokoch vychádzalo dvadsaťjeden slovenských a osem inojazyčných (maďarských a nemeckých) evanjelických časopisov s rozličnou periodicitou a dosahom. Najvýznamnejšiu úlohu cirkevnej evanjelickej tlače plnili tieto periodiká: *Cirkevné listy*, *Stráž na Sione*, *Evanjelický posol zpod Tatier*, *Nový rod*.

Cirkevné listy ako *Časopis venovaný záujmom cirkve evanjelickej aug. vyznania* sa zaoberali najmä vieroučnými otázkami cirkvi, odbornými teologickými témami, konfesionálnymi polemikami a bohoslužobným životom. Reagovali aj na politické udalosti. *Cirkevné listy* boli určené najmä kňazom a vzdelanej vrstve evanjelictva.

Evanjelický posol zpod Tatier, **Stráž na Sione**, **Nový rod** boli najrozšírenejšími slovenskými náboženskými ľudovými periodikami evanjelickej a. v. cirkvi. Spomínané tituly s výnimkou *Nového rodu*, ktorý vznikol v roku 1921, vychádzali nepretržite počas skúmaného obdobia. Svojou kontinuitou podávajú najkomplexnejší obraz o tvári slovenského evanjelického čitateľstva a jeho formovaní.

Preto sme sa sústredili na obsahovú a formálnu analýzu troch najvýraznejších reprezentantov slovenskej ľudovej evanjelickej tlače: *Evanjelického posla zpod Tatier*, *Stráže na Sione* a *Nového rodu*, čo bolo aj obsahom doktorandskej dizertačnej práce. Všíмали sme si vplyv uvedených periodík a ich príloh v oblasti mravno-náboženskej výchovy čitateľov, presadzovania kresťanských a konfesionálnych záujmov, podporovania slovenského školstva a vzdelanosti slovenského národa, podporovania československej štátnosti, demokracie, slovenského jazyka a literatúry. Pozornosť si zaslúži výchova detského čitateľa a formovanie mladej inteligencie Slovenska.

Evanjelický posol zpod Tatier, ktorý vychádzal od roku 1910 v spolku *Tranoscus* v Liptovskom Svätom Mikuláši, sa v rokoch 1918–1938 vyprofiloval na moderný, ľudový, konfesijne orientovaný mesačník. Šíril posolstvo evanjelia a Biblie. Obhajoval záujmy Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku. Podporoval zborový život evanjelictva na celom území Slovenska, cirkevné spolky (príloha *Slovenská evanjelická jednota*), evanjelické časopisy, vydavateľský spolok *Tranoscus*, nakladateľstvo Daniela Pažického na Myjave a kresťansko-evanjelickú literatúru. Bojoval za zachovanie štruktúry evanjelického školstva v ČSR, podporoval vzdelávanie slovenského národa a rozvoj slovenského jazyka. Pomáhal získavať hmotnú a finančnú podporu pre evanjelický sirotinec v Liptovskom Svätom Mikuláši. Formou rubriky a neskôr prílohy (*Posol dietok*) v kresťanskom duchu úspešne oslovoval detského čitateľa.

Z pozície kresťanstva mesačník komentoval aktuálne politické, spoločenské dianie doma a v zahraničí. Odsudzoval šíriaci sa bolševizmus, nacionalizmus, nacizmus a rasizmus. Podporoval kresťanské stanoviská prezidenta ČSR Tomáša G. Masaryka, idey demokracie, československej štátnosti, národnej slobody a mierového riešenia konfliktov v duchu Kristovho učenia. Vyzdvihoval spoluprácu s protestantskými cirkvami v ČSR a vo svete. Vo vieroučných otázkach kritizoval rímskokatolícku cirkev a sektárske hnutia na Slovensku.

Redakcia časopisu netvorila presnú organizačnú štruktúru, aká je známa z praxe iných periodík v danom historickom období, prípadne dnes. Vzhľadom na nedostupnosť informácií o dobovom redakčnom mechanizme sa domnievame, že redaktor časopisu – evanjelický farár si v mieste svojho kňazského pôsobenia vybudoval malú

improvizovanú redakciu a ďalší redaktori, hlavní spolupracovníci a prispievatelia mu svoje žurnalistické prejavy zasielali. Tie sám zapretoval a pripravil žurnalistický celok do tlače. Avšak nie je nám známe, ako redaktor spolupracoval s tlačiarňou a administráciou časopisu v Liptovskom Svätom Mikuláši.

K najvýraznejším autorským osobnostiam redakčného kolektívu *Evanjelického posla zpod Tatier* patrili: Ján Bakoss, Pavol Tomko, Ján Čierny, Peter Boor, Ján Bezek a Július Celder.

Ján Bakoss, evanjelický farár a zvolenský senior, prispieval od roku 1921. Od roku 1926 bol hlavným spolupracovníkom časopisu a v rokoch 1927–1935 jeho redaktorom. V rokoch svojho redaktorského pôsobenia v mesačníku dominoval. Obdarený prorockým videním, s talentom poeta i prozaika, vynikol ako esejista. Hlboká znalosť filozofie, histórie a iných vedných disciplín mu bola dobrým základom na písanie príťažlivých úvah, prameniach z lásky k Božiemu slovu a bázne pred Bohom. Časopis pod jeho vedením získal výnimočný obsahový náboj a vďaka novým rubrikám zrejmu komplexnosť v reflexii cirkevného, spoločenského i politického diania.

Ján Čierny, evanjelický farár, pôsobil v redakcii ako hlavný spolupracovník od roku 1927. Podpísal sa najmä pod náboženské úvahy; ako dobrý znalec Biblie jednoducho a zrozumiteľne interpretoval jej pravdy. Vynikal aj v stručnom, výstižnom spracovaní rozmanitých biblických a historických tém.

Pavol Tomko, evanjelický farár, v 26. ročníku (1936) vystriedal v pozícii redaktora Jána Bakossa. Tomko sa prezentoval ako autor duchovných úvah, veršov a novinárskych prejavov. V porovnaní s Bakossom bol viac žurnalistom. Články o dianí v cirkvi písal publicistickým štýlom. Časopis pod jeho vedením ešte viac získal prvky modernej žurnalistiky.

Na základe obsahovej analýzy je zrejmé, že v skladbe časopisu boli zastúpené žurnalistické aj nežurnalistické prejavy. Autori využívali rozvíjajúce sa novinárske žánre. V spravodajstve preferovali správu, referát a riport. Zo žánrov publicistiky racionálneho typu sa uplatnila úvaha, poznámka, komentár, recenzia. Zo žánrov publicistiky emocionálneho typu sa najčastejšie vyskytovala reportáž, črta, esej, besednica a zábavnica. Epištolárna publicistika mala podobu ankety. Často sa uplatnil nekrológ a profil. Nežurnalistické prejavy boli zastúpené vo forme piesní, básní, krátkej prózy, modlitieb, homílií, príhovorov, ľudovýchovných článkov, prednášok, biblických hádaniek, zoznamov darcov a darov, pastierskych listov biskupov či výkazov. Svoje miesto mala aj komerčná a bezplatná inzercia a oznamy.

Úroveň jazyka a štýlu skúmaných evanjelických periodík v danom historickom období bola ovplyvnená nejednotnou jazykovou praxou, zápasom o vývoj spisovnej slovenčiny, uplatňovaním a modifikovaním jazykových prostriedkov bibličtiny, ktorá sa používala v evanjelickej liturgii a bohoslužobnej literatúre. Svoj vplyv malo aj používanie špecifických jazykových prostriedkov prameniach z religiózneho prostredia. Zo stylistického hľadiska je zrejmé, že v prejavoch sa vyskytoval náučný, administratívny, rečnícky, umelecký a publicistický štýl, ktorý dominoval. Všetky štýly obsiahli prvky náboženského štýlu.

V rokoch 1918–1925 sa časopis tlačil v Kníhtlačiarňi F. Klimeša v Liptovskom Svätom Mikuláši; v rokoch 1925–1926 v Kníhtlačiarňi Jána Páričku v Ružomberku; od januára 1927 až do konca skúmaného obdobia v Kníhtlačiarňi F. Klimeša (nájomcovia Bratia Rázusovcovi) v Liptovskom Svätom Mikuláši. Grafická úprava periodika sa vyvíjala spolu s jeho obsahom, zreteľnejšie skvalitnenie nastalo po

roku 1930. Vďaka častým fotografiám, kresbám a účelnej práci so sadzbou písmen na ploche formátu 23 x 15 cm sa podarilo vytvoriť príťažlivé a praktické usporiadanie periodika.

Spomedzi troch sledovaných titulov dosiahol v rokoch 1930–1932 najvyšší náklad – 13 000 exemplárov.

V rokoch 1918–1938 v podmienkach národnej a náboženskej slobody, demokracie a československej štátnosti redakcia plne využila autorské zázemie a možnosti slobodného rozvoja evanjelickej a. v. cirkvi. Nadviazala na tradíciu slovenských evanjelických periodík z minulosti a zároveň pružne využila nové autorské postupy a žurnalistické metódy. Vytvorila tak kvalitný, komplexný konfesiónálny mesačník s celospoločenským dosahom.

Stráž na Sione začal vydávať evanjelický farár Pavol Zoch v roku 1893. V sledovanom období bol vydavateľom Evanjelický sirotinec v Modre. Do roku 1918 periodikum vstúpilo so svojím 26. ročníkom. Bolo teda najstarším vychádzajúcim slovenským, ľudovým, evanjelickým periodikom s dvojtýždennou periodicitou. Po roku 1921 *Stráž na Sione* vychádzala ako mesačník.

Stráž na Sione (s podtitulom *Vnútorno-missionársky list pre slov. evanjelikov augšpurského vyznania*) v skúmanom období pôsobila ako orgán modranského Evanjelického sirotinca a pokračovala vo svojom misijnom zameraní. Šírla evanjelium Ježiša Krista a viedla čitateľov k poznaniu Biblie a modlitbám. Podporovala záujmy Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku, spolkový život cirkevníkov najmä v západnej oblasti Slovenska. Všimla si duchovné potreby slovenských evanjelikov v Amerike, vo Francúzsku a v Bulharsku. Formou špecializovaných príloh (*Diaspora, Studnica vody živej*) a rubrik výrazne prispela k duchovnému zakoreneniu prisťahovalcov v južných oblastiach Slovenska. Podporovala cirkevné školstvo a výučbu náboženstva na školách, propagovala evanjelickú tlač, kresťansko-evanjelickú literatúru zo slovenskej a českej vydavateľskej produkcie. Kriticky a reálne hodnotila domáce a medzinárodné politické udalosti, rozmach boľševizmu, nacionalizmu, nacizmu a rasizmu. Prinášala témy podporujúce sociálne cítenie a diakoniu. Už začiatkom 20. rokov prílohou (*Naším deťom*) a neskôr trvalou rubrikou oslovovala detského čitateľa. *Stráž na Sione* aj touto formou upozornila na dôležitosť duchovnej starostlivosti o dieťa v evanjelickej cirkvi. Po roku 1928 sa koncepciou priblížila k *Evanjelickému poslu zpod Tatier*. Avšak misijné zameranie nestratila.

I keď sa redakčný kolektív rokmi menil, bol vždy úzko spojený s personálnym obsadením správy modranského sirotinca. K najvýznamnejším autorským osobnostiam patrili: Samuel Zoch, Bohumil Kadlečík, Ján Drobný, Koloman Déer, Michal Lúčanský a Miloš Hodža.

Bohumil Kadlečík, evanjelický farár a správca modranského evanjelického sirotinca, pôsobil ako redaktor časopisu od roku 1928. Zaujal ako majster pera „malej plochy“ a dobrý rozprávač. V rubrikách určených pre deti (*Detský kútik, Naším deťom*) spracoval misijné témy do mikropovedok s jasným výchovným zámerom. Kadlečík v sirotinci pracoval s deťmi, poznal možnosti ich chápania a podľa toho postupoval. Aj rubriku *Náš sirotinec* viedol úspešne. Správy o sirotinci štylizoval pútavo a cielene, a tak pritiahol pozornosť čitateľov k problémom sirotinca.

Ján Drobný, evanjelický farár, pôsobil v Bratislave od roku 1928 a organizoval osamostatnený hlavnomestský cirkevný zbor. Okrem *Stráže na Sione* redigo-

val a založil časopisy *Evanjelická mládež* (1912) a *Evanjelická Bratislava* (1926). Ako redaktor *Stráže na Sione* pôsobil od roku 1920 a od roku 1928 ako zodpovedný redaktor. Jeho vyše desaťročné účinkovanie v časopise prinieslo mnoho pozitív. Drobný používal viaceré žurnalistické formy a podarilo sa mu vytvoriť moderný misijný mesačník. Hoci bol vynikajúcim štylistom, nesnažil sa autorsky exponovať.

Koloman Dérer, evanjelický kňaz, písal najmä na základe skúseností a pozorovaní života cirkevného zboru. Jeho príspevky majú aj dokumentačnú hodnotu – objasňujú dobové pozadie a zákonitosti života evanjelickej cirkvi.

Periodikum obsahlo žurnalistické aj nežurnalistické prejavy. Zo spravodajských žánrov sa najčastejšie vyskytovala správa, oznámenie, referát a report. Publicistické žánre racionálneho typu boli zastúpené v podobe poznámky, komentára, úvahy či recenzie. Z publicistických žánrov emocionálneho typu sa uplatnila reportáž, zábavnica a besednica. Vyskytoval sa aj nekrológ a profil. Z nežurnalistických prejavov dominovali básne, modlitby, poviedky, biblické otázky, ľudovýchovné články, populárno-náučné úvahy, prednášky a homílie.

Z lexikálneho a štylistického hľadiska sa časopis neodlišoval od *Evanjelickeho posla zpod Tatier*. Do náučného, administratívneho, rečníckeho, umeleckého a publicistického štýtu prenikal štýl náboženský.

I keď časopis od roku 1920 tlačila kníhtlačiareň Jána Trnovského v Novom Meste nad Váhom, grafická úprava sa vyznačovala nestabilitou. Možnosti formátu 30 x 24 cm do roku 1928 ostali nevyužitú. Menší formát 23 x 15 cm priniesol funkčnosť a prehľadnosť, hoci grafická úprava pôsobila knižne.

Vydavateľ formou periodika úspešne získaval finančnú podporu na existenciu modranského ústavu. Preto aj platená inzercia na stránkach časopisu bola častejšia.

V rokoch 1918–1938 dôsledne pokračoval v misijnom zameraní a starostlivosti o duchovný kresťansko-evanjelický život v cirkevných zboroch Západného dištriktu. Trpezlivo prebúdza záujem o sociálne otázky v evanjelickej cirkvi. Prinášal tvorivé impulzy, ktoré našli priame uplatnenie v *Evanjelickej posle zpod Tatier*. V rokoch 1930–1931 *Stráž na Sione* dosiahla náklad 5 000 výtlačkov.

Nový rod začal vychádzať v roku 1921 v Banskej Bystrici s cieľom v kresťansko-evanjelickej duchu osloviť stredoškolskú a vysokoškolskú mládež, utvrdzovať ju vo viere v Ježiša Krista a nábožensky ju formovať. Mesačník svoje zameranie čoskoro rozšíril, keď začal podporovať spolkové snahy evanjelickej mládeže. O tri roky neskôr už periodikum vychádzalo ako tlačový orgán Sväzu evanjelickej mládeže na Slovensku (ďalej Sväzu), čo hlásal aj jeho podtitul. Posun v koncepcii bol zreteľný: *Nový rod* sledoval vytváranie združení evanjelickej mládeže pri cirkevných zboroch v rámci štruktúry Sväzu. Aby prebudil záujem mladých o kresťansko-evanjelické podujatia, otvoril na svojich stránkach priestor na literárne prejavy mladej inteligencie. Profilovanie periodika do istej miery záviselo od čitateľskej priazne a autorského záujmu mladej študujúcej inteligencie. Svoj vplyv malo prepojenie autorov *Nového rodu* na sekretariát Sväzu v Bratislave, kam sa redakcia v roku 1925 presťahovala.

Redakcia neúnavne pokračovala v mravno-náboženskej výchove mládeže, metodicky usmerňovala činnosť združení, viedla dorastajúcu generáciu k duchovnej zodpovednosti za svojich rovesníkov a slovenský národ. Reagovala na politické prúdeňie a varovala mládež pred ideami bolševizmu a fašizmu. Dospievajúcu generáciu

učila konfesionalnej znášanlivosti. Prílohou *Evanjelická mládež* oslovovala pracujúcu mládež.

Redakčný kolektív a prispievateľský okruh rokmi dozrieval a obmieňal sa. Na základe nášho výskumu medzi najvýraznejšie autorské osobnosti radíme: Pavla Styka, Jána Ďuroviča, Emila Boleslava Lukáča, Pavla Tomku, Pavla Hronca, Máriu Okályiovú, Boženu Križanovú, Mateja Taslera, Gustáva Plavca, Kolomana Dérera, Ondreja Bartku, Juraja Holčíka a Rudolfa Koštiala.

Pavol Styk, evanjelický farár, neskôr profesor a katechéta gymnázia A. Sládkoviča v Banskej Bystrici a vo Zvolene, bol prvým redaktorom a administrátorom *Nového rodu*. Ako redaktor tu pôsobil tri roky.

Ján Ďurovič, evanjelický farár, profesor evanjelickej teologickej fakulty v Bratislave, stál pri *Novom rode* od jeho vzniku až do roku 1925. Mal výrazný podiel na formovaní štruktúry časopisu, ktorú po ňom ďalší redaktori rozvíjali a zdokonaľovali.

Emil Boleslav Lukáč, evanjelický kaplán, básnik, publicista a politik, v septembri 1925 vo funkcii redaktora vystriedal Jána Ďuroviča ako zodpovedný redaktor, časopis redigoval s prestávkami viac ako štyri roky. Lukáčovi, ktorý zároveň pôsobil ako tajomník Sväzu sa podarilo okolo mesačníka združiť evanjelickú študujúcu mládež a dať priestor jej talentu. I keď Lukáč inklinoval viac k poetickému vyjadreniu, vniesol do skladby periodika istý poriadok.

Z hľadiska formálnej analýzy *Nový rod* prinášal žurnalistické aj nežurnalistické komunikáty. Zo spravodajských žánrov autori využívali správu, referát, oznámenie a riport. Zo žánrov publicistiky racionálneho typu sa uplatnil úvodník, úvaha, poznámka a recenzia. Stretli sme sa aj s anketou. Žánre publicistiky emocionálneho typu sa vyskytli vo forme reportáže a zábavnice.

Výrazné zastúpenie mali nežurnalistické prejavy v podobe poézie, krátkej prózy, modlitieb, homílií. Objavila sa aj divadelná hra. Špecifickú funkciu v štruktúre časopisu plnili výkazy, správy o činnosti Sväzu, rezolúcie, smernice, šachový kútik. Komerčná inzercia sa vyskytovala zriedka. *Nový rod* najčastejšie uverejšoval bezplatnú inzerciu produkcie spolku Transcius a nakladateľstva Daniela Pažického na Myjave.

Aj jazyk komunikátov poznamenala dobová spisovná slovenčina, konfesionalna a cirkevná terminológia. Zo stylistického hľadiska dominoval administratívny a umelecký štýl.

Grafickú úpravu periodika ovplyvnili najmä tlačiarne, v ktorých mesačník postupne vychádzal (banskobystrická Slovenská Grafia, od 5. ročníka (1925/26) bratislavská tlačiareň Universum, od februára 1927 kníhtlačiareň Daniela Pažického na Myjave). Formát periodika 1. ročníka (1921/22) 32 x 25 cm vystriedal v 2. ročníku (1922/23) formát 24 x 17 cm. Ten predurčil knižný charakter grafickej úpravy s maximálnym využitím fotografie. Častá sadzba kolonelom a petitom vniesla však disproporciu do skladby časopisu.

Hoci Sväz postupne združoval viac ako 7 000 členov, náklad časopisu v 5. ročníku (1925/26) dosiahol 2 000, v 9. ročníku (1929/30) klesol na 1 850 exemplárov.

Nový rod ako nový konfesionalny časopis, myšlienkami nadväzujúci na predprevratový titul *Evanjelická mládež*, sa v skúmanom období dynamicky rozvíjal. V kresťansko-evanjelickom duchu vychovával študujúcu evanjelickú inteligenciu, ako aj pracujúcu mládež. Časopis spolufirmoval mládežnícku evanjelickú organizáciu a prispel k uvedomeniu si dôležitosti práce s deťmi, dorastom a mládežou v Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku.

Závery

Ludové časopisy Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku (1918–1938) zaraďujeme do skupiny záujmovej (náboženskej) tlače v danom historickom úseku slovenskej žurnalistiky. Zároveň sú súčasťou osobitného subsystému konfesionalnej (evanjelickej a. v.) tlače.

Na základe obsahovej a formálnej analýzy uvedených periodík sme zistili, že plnili špecifické úlohy ľudovej náboženskej tlače a výrazne prispeli k formovaniu Cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku v podmienkach demokratického štátu a národnej slobody a vytvorili vzájomne harmonizujúcu štruktúru evanjelickej tlače.

Evanjelický posol zpod Tatier, inšpirovaný tradíciou a myšlienkami *Stráže na Sione*, sa stal komplexným ľudovým evanjelickým časopisom s celoslovenským a celospoločenským dosahom. **Stráž na Sione**, intenzívne pracujúca na misijnom a sociálnom poslaní cirkvi, však dozrievaním mladšieho brata – *Evanjelického posla zpod Tatier*, akoby strácala svoj žurnalistický program. Pripravila však tvorivé a čitateľské zázemie práve *Evanjelickému poslu zpod Tatier*. **Nový rod**, orientovaný na študujúcu stredoškolskú a vysokoškolskú evanjelickú mládež, roky zápasil o vyhranenejšiu koncepciu. Napriek tomu výrazne prispel k vybudovaniu organizácie Sväzu evanjelickej mládeže na Slovensku, uvedomeniu si potreby duchovnej starostlivosti o dorast a mládež v evanjelickej cirkvi a svojim umeleckým nábojom obohatil vyvíjajúcu sa medzivojnovú literárnu scénu a jej generáciu.

Skúmané časopisy boli ohniskami tlačeného slova, ktorých iskierky zapalovali snahy o vydávanie nových evanjelických časopisov. Učili slovenského evanjelického čitateľa vnímavo sledovať život v cirkvi, uvedomovať si potrebu sebareflexie pomocou písaného prejavu na stránkach tlače. Vychovali dôstojného partnera – recipienta, ktorý sa stal spolutvorcom periodík. Sú dôkazom toho, ako sa ľudská tvorivosť v danom čase stáva nástrojom realizácie myšlienok, ktoré dozrievali v predchádzajúcich generáciách.

Adresa autorky: Mgr. Eva Bachletová, PhD., Katedra žurnalistiky FiF UK, Štúrova 9, 811 02 Bratislava

T: 07/5296 4192, F: 07/5292 6530, e-mail: kzur@fphil.uniba.sk

LITERATÚRA

BALÚNOVÁ, M. a kol.: Bibliografia novín a časopisov vychádzajúcich na Slovensku v rokoch 1945–1960. Martin, Matica slovenská 1995. 1287 s.

Biblia. Písmo Sväté Starej a Novej zmluvy. Londýn, Slovenská evanjelická cirkev a. v. v ČSSR v Spojených biblických spoločnostiach 1979. Reedícia 1989. 1902 s.

DVOŘÁK, K. I. a kol.: 100 ROKOV TRANOSCIA /100 ROKOV SME TU PRE VÁS. Liptovský Mikuláš, Transcius 1998. 92 s.

FEDOR, M.: Bibliografia periodík na Slovensku v rokoch 1939–1944. Martin, Matica slovenská 1969. 552 s. 28 s. obrazovej prílohy.

KIPSOVÁ, M. a kol.: Bibliografia slovenských a inorečových novín a časopisov z rokov 1919–1938. Martin, Matica slovenská 1968. 1088 s.

KIPSOVÁ, M. – VANČOVÁ, T. – GREŠKOVÁ, Ž.: Bibliografia slovenských a inorečových kalendárov 1701–1965. Martin, Matica slovenská 1984. 864 s.

KOŠTIAL, R.: 120 rokov evanjelického časopisectva. In: *Cirkevné listy*, apríl 1980, roč. 93 (104), č. 4, s. 58–62.

KOŠTIAL, R.: c. d. In: *Cirkevné listy*, máj 1980, roč. 93 (104), č. 5, s. 72–76.

- KOŠTIAL, R.: K počiatkom nášho časopisectva. In: *Cirkevné listy*, február 1981, roč. 94 (105), č. 2, s. 30–32.
- KOŠTIAL, R.: K dejinám slovenského evanjelického časopisectva. Historicko-bibliografický profil slovenských a inorečových evanjelických časopisov vydávaných na Slovensku a slovenských evanjelických časopisov vydávaných v zahraničí. In: *Pripravovaná publikácia Udalosti ECAV na Slovensku*.
- LACKO, J.: Evanjelický posol spod Tatier na konci 8. desaťročia trvania (1). In: *Evanjelický posol spod Tatier*, 10. apríla 1989, roč. 79, č. 7, s. 80.
- LACKO, J.: c. d., (2). 25. apríla 1989, roč. 79, č. 8, s. 92–93.
- POTEMRA, M.: Bibliografia slovenských novín a časopisov do roku 1918. Martin, Matica slovenská 1958. 147 s.
- POTEMRA, M.: c. d., Martin, Matica slovenská 1964. 820 s. 4 s. prílohy.
- RUPPELDT, F.: *Almach Cirkvi Evanjelickej a. v. na Slovensku z rokov 1919–1928 (do 1930)*. Martin, Cirkvev Evanjelická a. v. na Slovensku 1930. 368 s.
- ŠEFCÁK, L. – DUHAJOVÁ, Z.: *Dejiny slovenského novinárstva 1918–1968*. Bratislava, Univerzita Komenského Bratislava 1999. 245 s.
- TÓTH, I.: *Podstata a poslanie cirkvi v Korouhve na Sionu a Cirkevných listoch v období 1878–1948*. Dizertačná práca. Bratislava, Slovenská evanjelická teologická fakulta 1984. 225 s.
- UHORSKAI, P. – TKÁČIKOVÁ, E. a kol.: *Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry 1*. Liptovský Mikuláš, Transcius 1997. 200 s.
- UHORSKAI, P. – TKÁČIKOVÁ, E. a kol.: c. d. (2). *Ústava Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku. Cirkevný ústavný zákon č. 1/1993*. Bratislava, Vnútromisijný výbor Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku 1993. 36 s.
- VESELÝ, D.: *Cirkevné dejiny. Učebnica evanjelického náboženstva pre 7. ročník základných škôl*. Liptovský Mikuláš, Transcius 1994. 38 s.
- Slovenská encyklopedická, jazykovedná a novinovedná literatúra.

PRAMENE

- Detský kútik. Zábavno-poučná príloha Evanjelického posla zpod Tatier, ročník I (1927)
- Diaspora, ročník I (1925) – ročník III (1927)
- Evanjelická mládež, ročník III (1926/27) – ročník XII (1935/36)
- Evanjelický posol zpod Tatier, ročník VII (1916/17) – XXVIII (1938)
- Naším deťom, ročník I (1922) – ročník II (1923)
- Nový rod, ročník I (1921/22) – ročník XVII (1937/38)
- Posol dietok. Detský kútik Evanjelického posla zpod Tatier, ročník II (1927/28) – XII (1937/38)
- Stráž na Sione, ročník XXVI (1918) – XLVI (1938)
- Studnica vody živej, ročník IV (1930)

The Peoples Magazines of the Evangelical Church in Slovakia 1918–1938

Eva Bachletová

Keywords: Christianity – church congregation – conference – district – the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia – confession – mission –

This study is based on the doctoral dissertation „The Peoples Magazines of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia (1918–1938)“. It summarises the evolution of the evangelical press in Slovakia in the interwar years. In that time, 21 Slovak and 8 journals in foreign languages (Hungarian and German) were published. The most important and most widespread

titles of the Slovak peoples' evangelical press were The Evangelical Messenger from under the Tatras, The Watch on Zion, and The New Generation. The study presents results of the content and formal analysis of those three popular evangelical journals from the years 1918–1938.

The Evangelical Messenger from under the Tatras, published since 1910 by Transcius Socie-

ty in Liptovský Svätý Mikuláš, became in the years 1918–1938 a modern, popular, and confessional oriented monthly with an impact on the whole society. In propagated messages of gospel and Bible, and vindicated the interest of the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia. It monitored the life of church congregations in the all Slovak regions, and promoted publishing of religious Evangelical literature. It fostered religious standpoints of Tomas G. Masaryk, as well as ideas of democracy, Czechoslovak statehood, and national liberty.

The Watch on Zion, published since 1893, was the organ of the Evangelical Orphanage in Modra. In analysed time, this journal held on its missionary orientation, promoted the Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia, observed spiritual needs of the Slovak Lutherans

in America, France and Bulgaria. It criticised expansion of bolshevism, nationalism, Nazism, and racism.

The New Generation, first published in 1921 in Banská Bystrica, spiritually formed secondary school and university students. Later; it addressed the working youth as well. In 1924, The New Generation became the organ of the Union of Evangelical Youth in Slovakia, and promoted activities of this Union. It published students' poetry and belles-letters. This monthly helped to recognise the necessity to work with children and youth.

The Evangelical Messenger from under the Tatras, The Watch on Zion, and The New Generation represented a harmonic structure of Evangelical press. They helped to bring up a worthy partner – a reader who became a co-creator of periodicals.

Mediálne informačné centrum
Pionierska 4, 812 46 Bratislava

ADRESÁR MÉDIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2000

Adresár médií Slovenskej republiky 2000 vydalo **Mediálne informačné centrum**.

Je určený vydavateľom, tlačovým tajomníkom, pracovníkom v oblasti reklamy, marketingu a public relations, ako i širokej verejnosti, zaujímajúcej sa o tlač, rozhlas a televíziu na Slovensku.

Štruktúra údajov:

- I. Periodická tlač**
- II. Vydavatelia a vydavateľstvá periodickej tlače**
- III. Rozhlasové a televízne vysielanie**
- IV. Mediálne inštitúcie**
- V. Reklamné agentúry**
- VI. Register periodickej tlače**

Záujemcovia si môžu Adresár médií SR 2000 zakúpiť v **knižnej** alebo **elektronickej verzii**.

Cenová ponuka:

kniha	300,-Sk
balík /kniha + CD-ROM	500,-Sk
CD-ROM	400,-Sk
CD-ROM /máj + september	600,-Sk

Produkt si môžete *písomne objednať* alebo priamo *zakúpiť* na adrese:

Mediálne informačné centrum, Odbor mediálnych informácií, Pionierska 4, 812 46 Bratislava

Tel.: 07/4437 2301, 4445 5324 Fax: 07/4437 2301

e-mail: onid@micsk.sk

<http://www.micsk.sk>